

A dezinformáció Magyarországon: percepció, fogékonyság és ellenállóképesség

*A 2018–2026 FOLYAMÁN KÉSZÜLT KUTATÁSOK RENDSZEREZŐ
ÁTTEKINTÉSE*

2026. június 30.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
Vezetői összefoglaló	4
Módszertani keret	6
I. Percepció.....	7
II. Fogékonyság	8
II.1. Összekapcsolódó hiedelemrendszerek a régióban.....	8
II.2. A magyar kép: fogékonyság, immunitás és tényrelativizmus.....	8
II.3. A tévhitek összefüggő rendszere	9
II.4. Pártos törzsiesség	9
II.5. Az életkor két vége	9
II.6. Esettanulmány: a 2026-os kampány – deepfake-ek és politikai mítoszok.....	10
III. Ellenállóképesség	11
III.1. Felismerési magabiztosság	11
III.2. Az ellenállás korlátai: észlelt és tényleges felismerés	11
III.3. Igény a médiatudatosságra: digitális készségek és tanárképzés	12
Hivatkozott kutatások.....	13
Páneurópai felmérések.....	13
Hazai és regionális kutatások	13

A tanulmány a HDMO (Hungarian Digital Media Observatory, azaz a Magyar Digitális Média Obszervatórium) égisze alatt készült. A projekt az Európai Unió finanszírozásával valósul meg, de az abban kifejtett nézetek és vélemények kizárólag a szerző(k) sajátja(i), és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy az Európai Egészségügyi és Digitális Végrehajtó Ügynökség véleményét. Ezekért sem az Európai Unió, sem a támogatást nyújtó szerv nem tehető felelőssé.

Bevezetés

A 2026. április 12-ei országgyűlési választás jelentős politikai fordulatot hozott Magyarországon, amely a dezinformációs ökoszisztéma szereplőit, csatornáit és terjedési dinamikáit is átalakíthatja. A korábbi időszakról felhalmozott tudás éppen ezért nem évül el: viszonyítási pontként szolgál ahhoz, hogy a most kezdődő változásokat mérni és értelmezni lehessen.

Ez az áttekintés ennek megfelelően egyszerre összegzés és láttelep: az elmúlt mintegy nyolc év (2018–2026) hazai és nemzetközi kutatásait foglalja össze, rögzítve a választás előtti állapotot. Kettős célt szolgál. Egyrészt referencia-alapvonal, amelyhez a jövőbeli folyamatok mérhetők lesznek, másrészt segít kijelölni azokat a területeket, ahol a meglévő tudás hiányos, és ahol új kutatásokra van szükség. Jelen tanulmány a legfontosabb megállapításokat összegzi; a részletes adatok a hivatkozott kutatásokban érhetők el.

A feldolgozott források döntően két körből származnak. Az első a páneurópai felmérések köre, az Európai Bizottság és az Európai Parlament vizsgálatait, amelyek lehetővé teszik Magyarország uniós összevetését. A második a Political Capital és a HDMO (amelynek konzorciumvezetője a Political Capital) kutatásai. Ezen kívül feldolgoztuk az NMHH egy releváns felmérését is. A forrásbázis összetétele ezért önmagában is értelmezési keret: a tanulmány elsősorban lakossági percepciót, attitűdöket, fogékonyságot és médiatudatosságot mérő kutatásokra épül.

A források együttes olvasásából egy fontos módszertani tanulság is adódik. Az érzékelt kitettségre vonatkozó felmérések túlnyomórészt egybehangzók: Magyarország rendre az élmezőnyben szerepel. Egyetlen vizsgálat lóg ki a sorból, a személyesen felvett Protecting and Promoting Democracy (SP568, 2025), amely a középmezőnybe sorolja az országot – ez figyelmeztet arra, hogy a felvétel módja befolyásolhatja az eredményt. Emellett a tudásra és a felismerésre vonatkozó önbevallás általában felfelé torzít. Ezért az adatokat mindig a felvétel módjával – online (CAWI), telefonos (CATI) vagy személyes (CAPI) kérdőív – együtt értelmezzük.

Az áttekintés a percepció – fogékonyság – ellenállóképesség ívét követi. Először azt vizsgáljuk, mennyire érzi magát a lakosság kitettnek a dezinformációra (percepció); majd azt, valójában mennyire és a társadalom mely csoportjai a leginkább fogékonyak (fogékonyság); végül azt, mi véd ellene, és mennyire valóságos ez a védettség (ellenállóképesség).

Vezetői összefoglaló

A magyar lakosság az érzékelt kitettségben uniós összevetésben az élmezőnyben van, és a dezinformáció felismerésében is az átlagnál magabiztosabb. A dezinformációs sérülékenység ugyanakkor magas: a politikai tartalmú tévhitek és narratívák nem elszigeteltek, hanem összefüggő, gyakran pártos logika mentén szerveződő rendszert alkotnak. A sérülékenység az életkori skála két szélén különböző okokból erős: a fiataloknál a túlzott önbizalom, az időseknél pedig az ellenőrzési rutin, a konkrét digitális készségek és a támogató kapcsolatok korlátai jelenthetnek kockázatot. A 2026-os kampány pedig a mesterséges intelligencia intenzív, megtévesztő célú politikai felhasználását hozta.

A 2018–2026 közötti kutatások rendszerező áttekintéséből az alábbi négy fő rendszerszintű tanulság, valamint jövőbeli kutatási irány azonosítható:

1. Rendszerszintű tanulságok

Pártos hiedelemrendszerek és az „álhír” mint fegyver: A politikai tartalmú tévhitek egymásba kapcsolódó rendszert alkotnak, amelyet erősen befolyásol a politikai meggyőződés. A hiperpolarizált környezetben az „álhír” fogalma sokszor a véleménykülönbség szinonimájává és a politikai megbélyegzés eszközévé válik: a lakosság egy része hajlamos a másik tábor üzeneteit dezinformációként értelmezni.

Az észlelt és a valós képesség közötti rés (túlzott önbizalom): A vizsgálatokon végigvonuló fontos motívum a „harmadik személy hatás”. A lakosság – különösen a fiatalok és a magasan iskolázottak – hajlamos jelentősen túlbecsülni saját ellenálló képességét, miközben másokról feltételezi, hogy megtéveszthetők; a valóságban a magabiztosság és a tényleges felismerési képesség jórészt elválik egymástól.

Tényrelativizmus és általános elbizonytalanodás: Különösen mély kockázatot jelent a tényrelativizmus széles körű jelenléte, ahol maguk a tények is nézőpont kérdésévé válnak, és a „nekem ez az igazságom” logika felülírja az ellenőrizhető bizonyítékokat. Ez a beállítódás nemcsak a cáfolatok hatékonyságát nehezíti meg, hanem a hírforrásokkal szembeni általános elbizonytalanodáshoz és a médiaplatformokba vetett bizalom csökkenéséhez vezet. A dezinformációval való találkozás így erodálja a hírkörnyezet egészének hitelességét, ami a valódi, hiteles tájékoztatást is gyengíti.

Módszertani torzítások: A felmérések túlnyomórészt egybehangzók, de az adatfelvétel módja (online, telefonos vagy személyes) érdemben eltérítheti a számokat, a tudásra és felismerésre vonatkozó önbevallás pedig általában felfelé torzít. Az adatokból ezért sokszor inkább mintázatok és kockázati tényezők olvashatók ki, nem közvetlen oksági következtetések.

2. Kutatási hiányosságok és a 2026 utáni irányok

A meglévő hazai tudásbázis egyelőre hiányos:

- a valós (nem önbevallott) felismerési képességet mérő kísérleti módszertanokban;
- az időbeli alakulást követő longitudinális adatokban;
- a médiatudatossági programok tényleges hatásvizsgálatában;
- a platformadatokra épülő terjedési elemzésekben;
- az AI- és deepfake-tartalmak felismerését mérő, korcsoportonként is értelmezhető vizsgálatokban.

A 2026. áprilisi választással jelentős új helyzet alakult ki a magyar politikai és kormányzati térben, amely várhatóan a dezinformációs ökoszisztémát is formálja. Ebben az új korszakban fontos kutatási feladat az új dezinformációs szereplők, források és terjesztési csatornák gyors azonosítása és feltérképezése, amivel közvetlenül csökkenthető a társadalom kitettsége a manipulatív tartalmakkal szemben. Ennek az új helyzetnek a folyamatos vizsgálata – a jelen tanulmányban rögzített, választás előtti „láttelehez” mint kiinduló alapvonalhoz mérve – a HDMO elkövetkező időszakának egyik legfontosabb tudományos és monitoring feladata lehet.

Módszertani keret

Jelen tanulmány egy rendszerező áttekintés, nem pedig a magyarországi dezinformációval kapcsolatos kutatások teljes bibliometrikus feldolgozása. Nem törekszik az összes releváns publikáció, projekt, szakpolitikai dokumentum vagy médiaelemzés kimerítő feltárására; célja az, hogy a 2018–2026 közötti időszak fő, empirikusan megalapozott tanulságait a HDMO munkája szempontjából áttekinthető, használható szerkezetbe rendezze.

A beavatótatás középpontjában azok a kutatások állnak, amelyek a lakossági percepciót, a dezinformációs narratívák elfogadását, a tényrelativizmust, a felismerési magabiztosságot, illetve a médiatudatossági és digitális készségekkel kapcsolatos attitűdöket vizsgálják. A kutatások eltérő módszertannal készültek: egy részük online (CAWI), más részük telefonos (CATI), személyes (CAPI) vagy kvalitatív adatfelvételre épül. Ezek az eltérések nemcsak technikai részletek, hanem az eredmények értelmezésének feltételei is.

A következtetések ezért nem minden esetben oksági állítások. Több ponton inkább mintázatokról, együttjárásokról és értelmezhető tendenciákról beszélhetünk. Különösen fontos különválasztani az érzékelt kitettséget, az önbevallott felismerési képességet, a dezinformációs narratívák elfogadását és a tényleges viselkedést vagy kísérleti felismerési teljesítményt. Ahol ilyen közvetlen mérés nem áll rendelkezésre, azt az áttekintés módszertani korlátként kezeli.

I. Percepció

A kiindulópont az, ahogyan a lakosság a dezinformációt megéli: mennyire érzi magát kitettnek. Ez a percepció nem azonos a tényleges kitettséggel, de önmagában is fontos, mert a védekezési hajlandóságot és a média iránti bizalmat is alakíthatja.

Az érzékelt kitettséget több Eurobarométer-felmérés méri. A magyar válaszadók rendre az élmezőnyben vannak: a Fake News and Disinformation Online (FL464, 2018) felmérésben a második helyen (a gyakori kitettséget jelzők 77%-os arányával), a Media & News Survey 2022 (FL011EP, 2022) felmérésben szintén a második helyen (46%), a Social Media Survey 2025 (FL014EP, 2025) felmérésben pedig az egész EU-ban az első helyen (57%). Egyetlen felmérés tér el ettől: a személyesen felvett Protecting and Promoting Democracy (SP568, 2025) felmérés, amelyben Magyarország a középmezőnybe csúszik (tizedik hely, 55%). A vizsgálatok tehát túlnyomórészt egybehangzók; a kilógó, személyes felvételű eredmény arra figyelmeztet, hogy a kérdés módja befolyásolhatja a képet.

Trendet csak módszertanilag összevethető felmérések között érdemes vonni. A két azonos módszerű (CAWI) felmérés – a Media & News Survey 2022 (FL011EP) és a Social Media Survey 2025 (FL014EP) – között a gyakori kitetség érzése érezhetően nőtt: uniós szinten 28%-ról 36%-ra, és a magyar érték is emelkedett. A kitetség érzése uniós szinten nagyobb a férfiak, valamint a fiatalabb és iskolázottabb csoportok körében; a legfiatalabbak közel fele, az 55 év felettieknek viszont csak mintegy harmada érez gyakori kitettséget.

Fontos, hogy a kitetség itt érzékelt, nem mért mennyiség: azt mutatja, mennyire gondolja a válaszadó, hogy dezinformációval találkozik, nem pedig azt, hogy ténylegesen mennyi éri. Az így kirajzolódó magas érzékelt kitetség azonban önmagában nem árul el semmit arról, valójában mennyire fogékony a lakosság – ez a következő fejezet tárgya.

II. Fogékonyság

A percepció mögött az a kérdés húzódik, milyen társadalmi és politikai mintázatok jelzik a dezinformációval szembeni fogékonyságot, és kik a leginkább sérülékenyek. A kutatások egybehangzó képe szerint a fogékonyság Magyarországon nem véletlenszerű: a politikai tartalmú tévhitek és narratívák összekapcsolódnak, és sok esetben pártos logika mentén szerveződnek.

II.1. ÖSSZEKAPCSOLÓDÓ HIEDELEMRENDSZEREK A RÉGIÓBAN

Az *Összeesküvés-elméletek, dezinformáció és tényrelativizmus Kelet-Közép-Európában* (2024) című, négy országra – Magyarországra, Csehországra, Szlovákiára és Bulgáriára – kiterjedő összehasonlító kutatás három, egymással összefüggő jelenséget mért: az összeesküvés-gondolkodást, egyes dezinformációs narratívák elfogadását és a tényrelativizmust. Mindhárom dimenzióban Magyarország mutatja következetesen a legmagasabb értékeket a vizsgált országok közül. A cseh és a szlovák társadalom némileg ellenállóbb. Bulgária a középmezőnyben helyezkedik el, bár közelebb van Magyarországhoz.

Az összeesküvés-hiedelmek erősen együtt járnak a dezinformáció elfogadásával, ami összefüggő, önmegerősítő hiedelemrendszerre utal. A szakirodalom ezt gyakran monologikus gondolkodásként írja le: olyan zárt világképként, amely az új információkat nem nyitott mérlegelés tárgyává teszi, hanem a meglévő meggyőződésekhöz illeszti, és akár egymásnak ellentmondó tévhiteket is képes egyszerre elfogadni. Ez a beállítódás magyarázza, miért nem szigetelhetők el egymástól az egyes hiedelmek, és miért kezelhető a régió közös sérülékenységeként – Magyarországgal a vizsgált négy ország szélső pontján.

A regionális összevetés tanulsága kettős. Egyrészt a sérülékenység mind a négy országban kimutatható, vagyis nem pusztán magyar jelenségről van szó, hanem a térség közös jellemzőjéről. Másrészt a magyar értékek következetes első helye arra utal, hogy a hazai információs környezetben különösen erősek lehetnek azok a tényezők, amelyek az önmegerősítő hiedelemrendszereket táplálják.

II.2. A MAGYAR KÉP: FOGÉKONYSÁG, IMMUNITÁS ÉS TÉNYRELATIVIZMUS

A *Fogékonyság vs. immunitás* (2023) és a *Tényrelativizmus és a hírforrásokkal szembeni elbizonytalanodás* (2023) című tanulmányok megerősítik és árnyalják ezt a képet. A lakosság nem egységes: egy része kifejezetten ellenálló (immunis) a dezinformációval szemben, más része viszont nyitott rá – a kettő közötti megoszlás nagyrészt a politikai igazodás mentén húzódik. A fogékonyság tehát nem általános tájékozatlanság, hanem szelektív: a saját tábor üzeneteivel szemben sokkal kisebb az ellenállás.

Külön kiemelandő a tényrelativizmus széles körű jelenléte: az a beállítódás, amely szerint maguk a tények is nézőpont kérdései, és amelyben a „nekem ez az igazságom” logika felülírja az ellenőrizhető bizonyítékot. Ez a fogékonyság talán legmélyebb rétege, mert nem egy-egy konkrét tévhitet, hanem a tényekhez való viszonyt érinti – és ezzel megnehezíti a cáfolat hatékonyságát is.

Az immunitás és a fogékonyság nem rögzített, hanem alakítható állapot: ugyanaz a személy egyes témákban ellenálló, másokban fogékony lehet, attól függően, mennyire érinti a téma a politikai identitását. Ez a megfigyelés a beavatkozások szempontjából kedvező, mert azt jelzi, hogy az ellenálló képesség fejleszthető – ugyanakkor arra is figyelmeztet, hogy a pártosan érzékeny témákban a leghatékonyabb cáfolat is ütközik a meglévő meggyőződéssel.

II.3. A TÉVHITEK ÖSSZEFÜGGŐ RENDSZERE

Hogy a tévhitek nem elszigeteltek, azt két, egymást erősítő vizsgálat is megmutatja. Az *Összeesküvés-elméletek és babonák* (2018) című átfogó kutatás szerint a különböző összeesküvés-elméletek együtt járnak: aki az egyikben hisz, nagy valószínűséggel a másikkban is, és ezt az együttjárást alapvetően a politikai meggyőződés hajtja.

Tanulságos kivételt jelentenek a babonák. Ezek alig korrelálnak az összeesküvés-elméletekkel, és nem pártos, hanem demográfiai mintázatot követnek (inkább az életkorral és az iskolázottsággal függnek össze). A babona tehát „magányos” hiedelem, míg a politikai tartalmú tévhitek egymásba kapcsolódó rendszert alkotnak – épp ez a különbség mutatja, hogy a politikai tévhiteket nem önálló tévedések, hanem egy közös, pártos meghajtó működteti.

Ugyanezt az összekapcsolódást igazolja a *Covid és háborús dezinformáció* (2022) című vizsgálat is, amely a koronavírussal kapcsolatos és a háborús (oroszbarát) dezinformáció együttes elfogadását mérte: aki az egyik narratívát elfogadta, lényegesen nagyobb arányban fogadta el a másikat is (a két csoport között 42% és 11% volt az érintett arány). A fogékonyt tehát egy összefüggő, pártosan szerveződő rendszer hajtja, nem pedig egymástól független tévedések sokasága.

A fenti vizsgálatok a fogékony társadalmi csoportokat is azonosítják. A dezinformációs narratívák elfogadása jellemzően erősebb az alacsonyabb iskolázottságú, a hagyományos médiára támaszkodó és a(z akkori) kormánypárti tájékozódású válaszadók körében, bár a pontos összetétel narratívánként eltér. A fogékonyt tehát nem egyetlen csoport sajátja, hanem a politikai igazodás és a médiafogyasztási szokások mentén oszlik meg.

II.4. PÁRTOS TÖRZSIESSÉG

A pártosság nemcsak háttérváltozó, hanem a fogékonyt motorja. A Polarizáció és tribalizmus (2025) című vizsgálat szerint mindkét politikai tábor „vakhitűnek” látja a másikat: a másik tábor vakhitűnek tartók aránya a Fidesz-szavazók körében 66%, a TISZA-szavazók körében 89%. Szerintük a másik oldal szavazóit nem érdeklik a tények, csak vakon elhiszik azt, amit pártjuk politikusai mondanak. A két oldal egymást fenyegetésként is érzékeli (65%, illetve 55%).

Ennek a kölcsönös bizalmatlanságnak közvetlen következménye van a dezinformáció értelmezésére: az „álhír” fogalma sokak számára egybeesik a saját véleményüktől eltérő tartalommal. A tényekhez való viszony így pártos észleléssé alakul, ahol nem a tartalom igazságértéke, hanem a forrás táborhoz tartozása dönt a hitelességről – ez a mintázat a későbbi, választási és médiatudatossági adatokban is visszaköszön.

Ez a mintázat rávilágít arra, hogy a hiperpolarizált információs környezetben az „álhír” és a „dezinformáció” fogalmi könnyen elveszítik eredeti, leíró-kognitív jellegüket, és politikai címkézéssé válnak. A politikai táborok nem feltétlenül azért vádolják a másik oldalt álhírek terjesztésével, mert bizonyíthatóan hamis tényállításokkal szembesülnek, hanem mert a dezinformáció vádja alkalmas a politikai ellenfél delegitimálására. Ez a folyamat a dezinformáció elleni küzdelmet is könnyen belesodorja a pártpolitikai konfliktusok logikájába.

II.5. AZ ÉLETKOR KÉT VÉGE

A sérülékenység az életkori skála két szélén koncentrálódik, de eltérő okból. A két csoportról eltérő módszerű vizsgálatok állnak rendelkezésre. A fiatalokról (18–35 évesek) a *Fiatalok és dezinformáció* (2025) című szakirodalmi szintézis ad képet, amely mintegy kilenc felmérést összegez. Eszerint a

fiatalokat nem a tájékozatlanság, hanem a túlzott önbizalom teszi kitetté: magabiztosabbak a felismerésben, mint amennyire azt a tényleges ellenálló képességük indokolná, miközben intenzív online jelenlétük révén több dezinformációval is találkozhatnak.

Az időseknél más a kockázat természete. Egy a HDMO keretében készült, nem publikált, az időseket célzó oktatási anyagokat előkészítő Idea Alapítvány-kutatás – amely 20 fő, 65–82 éves válaszadó bevonásával, kvalitatív, aszinkron online formában készült – arra mutatott rá, hogy az idősebb korosztályon belül is jelentős különbségek vannak: a sérülékenységet nem önmagában az életkor, hanem az aktív korban szerzett internethasználati tapasztalat, a forráskezelési rutin, az iskolázottság és a rendelkezésre álló támogató kapcsolatok alakítják. A tudatosabb válaszadók több forrás összevetésével, forráskritikával és ellenőrzéssel próbálnak védekezni, míg mások inkább szűkebb forráskészletre, személyes bizalomra, családi segítségre vagy elkerülésre támaszkodnak. A belső kutatás gyakorlati tanulsága ezért nem az általános figyelmeztetések fontossága, hanem a konkrét, megtanulható ellenőrzési készségek – például a forrásellenőrzés, a több forrás összevetése és a kereszthivatkozás – fejlesztése.

A két vizsgálat együtt árnyalja a közkeletű feltevést, amely szerint a dezinformáció elsősorban az időseket veszélyezteti. A fiatalok ügyesebben mozognak a digitális térben, de épp a magabiztosságuk miatt kevésbé óvatosak; az idősek óvatosabbak, de kevesebb eszközük van az ellenőrzésre. A hatékony védekezés ezért korcsoportonként más-más beavatkozást igényel, és nem szűkíthető le egyetlen „veszélyeztetett” csoportra.

II.6. ESETTANULMÁNY: A 2026-OS KAMPÁNY – DEEPFAKE-EK ÉS POLITIKAI MÍTOSZOK

A fogékonyság legaktuálisabb terepe a mesterséges intelligencia kampánycélú felhasználása volt a 2026-os választás előtt. A deepfake-ek azért is jelentenek külön kockázatot, mert élethű audiovizualitásuk a „hiszünk a szemünknek” torzítását használja ki, erős érzelmeket (félelmet, haragot, felháborodást) keltenek, és a hatásuk akkor is tartós marad, ha utóbb kiderül róluk, hogy hamisak. Egy hamis tartalmakkal telített környezet ráadásul a valódi felvételek hitelességét is aláássa – ezt nevezi a szakirodalom „a hazugság hozadékának”, amikor a valódi bizonyíték is hamisnak nyilvánítható.

Az AI-alapú manipuláció (2026) című HDMO–Political Capital-tanulmány szerint a kampányban az AI-videókat elsősorban a Fidesz és a hozzá köthető szervezetek alkalmazták intenzíven, ellenzéki oldalon érdemben csak a Demokratikus Koalíció. A tanulmány szerint a kampányban tapasztalt mérték uniós összevetésben is kiemelkedő volt; a jelenség ugyanakkor nem magyar sajátosság, hasonló példák a 2024-es amerikai, a 2025-ös német és ír, valamint a 2023-as szlovák választáson is feltűntek. Több AI-videó fizetett hirdetésben is futott, és átjutott a Meta politikai hirdetéseket kiszűrő rendszerén, így a platformszabályok következtelen érvényesítése mellett is jelentős elérést generált. A kampány AI-tartalmai gyakran erős érzelmi képi nyelvet használtak, és fizetett hirdetésként sok esetben jelentős megtekintést értek el. Ez jól mutatja, hogy a platformszabályok következtelen érvényesítése mellett a vitatott vagy tiltott politikai hirdetés is számottevő elérést generálhat.

A közönség oldalán a deepfake-ek beépültek a mindennapi tapasztalatba. A Politikai mítoszok és külföldi beavatkozás (2026) című PC/Medián-felmérés szerint a megkérdezettek 73%-a találkozott már AI-val készültnek vélt politikai videóval; az észlelés erősen megoszlik pártállás szerint (a TISZA-szavazók 88%-a, a Fidesz-szavazóknak csak 53%-a számolt be ilyenről). Az ilyen videókkal már találkozik több mint fele (52%) volt már bizonytalan egy videó valóságában, a válaszadók több mint harmada (37%) pedig valódinak hitt egy utóbb AI-val készültnek vagy manipuláltnak bizonyult tartalmat. A felismerésben megjelenik a túlzott önbizalom is: kétharmaduk (63%) szerint ő maga képes kiszűrni az ilyen videókat, miközben másokról ezt jóval kevésbé feltételezik; a magabiztosság a fiataloknál (a 18–29 évesek ötfokú skálán átlagosan 4,3-re, a 65 év felettiek 3 alá értékelték

magukat) és a magasan iskolázottaknál a legnagyobb, és a pártállás mentén is megoszlik (TISZA 4 fölött, Fidesz 3,2). Mindezzel együtt a politikai AI-felhasználást a magyarok elsöprő többsége (90%) elutasítja.

Ugyanennek a kampányidőszaknak a másik jellemzője a politikai mítoszok pártos elfogadása: a választók jellemzően a saját politikai oldalukat támogató, a másik oldalt terhelő narratívákat fogadják el igaznak. Ez közvetlenül megerősíti a II.4-ben látott pártos észlelést, és átvezet az ellenállóképesség kérdéséhez: ha a hitelesség megítélése pártos, akkor a védekezés sem pusztán ismeret, hanem hozzáállás kérdése.

III. Ellenállóképesség

Ha a fogékonyság ilyen mértékű és ennyire pártosan szervezett, kulcskérdés, mi véd ellene – és mennyire valóságos ez a védettség. A védekezés első vonala maga az önbizalom; ennek azonban, mint látni fogjuk, komoly korlátai vannak, miközben a védekezés intézményesítésére erős a társadalmi igény.

III.1. FELISMERÉSI MAGABIZTOSSÁG

A védekezésben az emberek elsőként saját felismerési képességükre támaszkodnak – arra, mennyire érzik magukat alkalmasnak a dezinformáció kiszűrésére. Ebben a magyarok az uniós átlag fölött magabiztosak. Uniós szinten a válaszadók 61%-a bízik abban, hogy felismeri a dezinformációt, miközben csaknem egyharmaduk nem érzi magát erre képesnek; az országok között jelentős a szórás (a magukat felismerésre képtelennek érzők aránya Máltán 15% alatti, míg Lengyelországban 45%). Tanulságos, hogy a magas érzékelt kitettségű – jellemzően dél- és kelet-európai – tagállamokban inkább kevesebben érzik magukat képtelennek a felismerésre, vagyis a nagyobb érzékelt kitettség gyakran nagyobb magabiztossággal jár együtt.

Magyarország ebbe a képbe illeszkedik: az érzékelt kitettségben első, a felismerési magabiztosságban pedig uniós átlag fölötti (63% magabiztos, 33% nem). A magyar bontás szerint a magabiztosság épp a legaktívabb és a leginkább kitettnek érzett csoportokban a legmagasabb: a férfiak (67%) szignifikánsan magabiztosabbak a nőknél (59%); az érzékelt képesség az életkorral csökken (15–24 évesek 72%, 55 év felettiek 59%); erős az iskolázottsági lejtő (a legfeljebb 15 éves korukig tanulók 42%-a, a még tanulók 79%-a magabiztos); és kiemelkednek az aktív, információkereső közösségimédia-használók (73%) és az influenzaszereket követők (71%).

A magabiztosság nemcsak önmagára, hanem másokra is kivetül: a magyarok jellemzően magukat tartják képesnek a felismerésre, miközben mások képességét kedvezőtlenebbül ítélik meg. Ez a „harmadik személy” hatás – az a meggyőződés, hogy „engem nem, csak másokat téveszt meg a dezinformáció” – a túlzott önbizalom egyik jellegzetes formája, amely a II.6 deepfake-adataiban is markánsan megjelent. A kérdés ezek után az, mennyiben fedi ez a magabiztosság a tényleges felismerési képességet.

III.2. AZ ELLENÁLLÁS KORLÁTAI: ÉSZLELT ÉS TÉNYLEGES FELISMERÉS

A válaszokból az derül ki, hogy a magabiztosság és a tényleges védettség jórészt szétválík. A Médiatudatosság és a médiába vetett bizalom (2024) című NMHH-kutatás szerint a felnőtt lakosság nagy része találkozott már utóbb hamisnak bizonyult információval, túlnyomórészt online (a hamis hírt látók 86%-a online híroldalon vagy a közösségi médiában). A találkozók háromnegyede politikai témában látta a hamisnak vélt tartalmat – ami a kutatás szerint sokszor inkább egyet nem értést, semmint valódi dezinformációt jelez. Ez összecseng a II.4-ben bemutatott pártos észleléssel: a

lakossági percepciót mérő statisztikák egy része nem kizárólag a dezinformáció tényleges terjedését, hanem a politikai bizalmatlanság és a kölcsönös gyanakvás mértékét is tükrözheti.

A találkozás ritkán vált ki aktív cselekvést: a leggyakoribb reakció az, hogy a válaszadó nem veszi figyelembe a hamisnak vagy torzítónak vélt hírt, és továbblép; nyilvános fórumon csak nagyjából tízből egy próbálja felhívni mások figyelmét a hibára. A kutatás egyik fontos tanulsága ugyanakkor az, hogy az észlelt tudatosság és a tényleges védettség nem feltétlenül esik egybe. A legalacsonyabb végzettségűek például másoknál könnyebbnek érzik a hírek hitelességének megítélését, de az NMHH értelmezése szerint ez inkább a saját ítélőképességükbe vetett bizalmat jelzi, nem nagyobb védettséget. A szélsőségesen és zártan gondolkodók esetében pedig az alacsonyabb álhír-észlelési arány, a szűkebb forráskészlet és a gyengébb ellenőrzési hajlandóság arra utalhat, hogy ez a csoport fogékonyabb a hamis vagy torzító tartalmakra.

A dezinformációval való találkozásnak mérhető ára is lehet: minden vizsgált médiaplatform esetében alacsonyabb azok bizalmi szintje, akik már szembesültek hamis hírrel. Ezt óvatosan kell értelmezni, mert az együttjárás önmagában nem bizonyít oksági kapcsolatot. Az eredmény mégis fontos, mert arra utal, hogy a megtévesztés tapasztalata nemcsak az adott tartalom hitelességét ronthatja, hanem a média egészébe vetett bizalmat is gyengítheti – ami önmagában is a dezinformáció egyik lehetséges célja és hatása.

A kutatás maga is hangsúlyozza a központi módszertani korlátot: az önbevallás tudatosabbnak mutatja a lakosságot, mint amilyen, a fel nem ismert álhír pedig kérdőívvel egyáltalán nem mérhető. Ez egy hazai, szabályozói forrásból erősíti meg a tanulmány vezérmotívumát: a felismerési magabiztosság (III.1) nem azonos a tényleges ellenálló képességgel.

III.3. IGÉNY A MÉDIATUDATOSSÁGRA: DIGITÁLIS KÉSZSÉGEK ÉS TANÁRKÉPZÉS

A korlátok mellett a kép másik oldala, hogy a védekezésre erős a társadalmi igény. A *Future Needs in Digital Education* (FL564, 2025) című uniós felmérés szerint a magyarok 88%-a gondolja úgy, hogy a digitális készségek és a digitális írástudás megvédene a megtévesztéstől (47% teljesen egyetért), szemben a 80%-os uniós átlaggal – a magyarok tehát nemcsak gyakrabban, hanem határozottabban is osztják ezt a véleményt. Még szélesebb az egyetértés abban, hogy minden tanárt fel kellene készíteni a dezinformáció felismerésének oktatására: ezzel a magyarok 89%-a egyetért, ami megegyezik az uniós átlaggal.

Ez a kereslet közvetlenül kapcsolódik az európai digitálismédia obszervatóriumok hálózatának egyik fő pilléréhez, a médiatudatosság-fejlesztéshez, valamint a HDMO konzorciumi tagjának, az Idea Alapítványnak a tanároknak szóló tréningjeihez: a tevékenységnek van társadalmi felhatalmazása. Az előző két alfejezet tanulsága ugyanakkor óvatosságra int. Mivel a felismerési magabiztosság – és a digitális készségek védő erejébe vetett hit – könnyen meghaladja a tényleges képességet, a médiatudatosság-fejlesztés értéke nem a magabiztosság növelésében, hanem a konkrét, ellenőrizhető készségek átadásában áll – összhangban a II.5 idősekre vonatkozó tanulságával.

A médiatudatosság-fejlesztés akkor a leghatékonyabb, ha korán kezdődik és iskolai keretbe ágyazódik – épp ezt a célt szolgálja a tanárképzés iránti széles igény. A felnőtt lakosság elérése nehezebb, mert a leginkább rászoruló, zártan gondolkodó csoportok a legkevésbé fogékonyak a külső információra; náluk a megszokott forrásokon és a személyes kapcsolatokon keresztül, bizalmi csatornás megközelítés ígéretesebb, mint a frontális tájékoztatás.

Hivatkozott kutatások

PÁNEURÓPAI FELMÉRÉSEK

Fake News and Disinformation Online (FL464, 2018) – Európai Bizottság, 2018. február (CATI).
<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2183>

Media & News Survey 2022 (FL011EP, 2022) – Európai Parlament, 2022. április–május (CAWI).
<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2832>

Youth and Democracy 2024 (FL545, 2024) – Európai Bizottság, 2024. április (CAWI).
<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3181>

EP Youth Survey 2024 (FL013EP, 2024) – Európai Parlament, 2024. szeptember–október (CAWI).
<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3392>

Protecting and Promoting Democracy (SP568, 2025) – Európai Bizottság, 2025. május (CAPI).
<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3383>

Future Needs in Digital Education (FL564, 2025) – Európai Bizottság, 2025. május (CAWI).
<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3352>

Social Media Survey 2025 (FL014EP, 2025) – Európai Parlament, 2025. június (CAWI).
<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3592>

HAZAI ÉS REGIONÁLIS KUTATÁSOK

Összeesküvés-elméletek és babonák (2018) – Összeesküvés-elméletek, álhírek, babonák a magyar közvéleményben. Political Capital / Medián, 2018. szeptember.
https://politicalcapital.hu/konyvtar.php?article_read=1&article_id=2323

Covid és háborús dezinformáció (2022) – Krekó Péter – Molnár Csaba: Magyarországon is kéz a kézben jár a Covid-szkepticizmus és az oroszbarátság. Political Capital / Medián (Telex), 2022. június. <https://telex.hu/belfold/2022/06/29/oroszbaratsag-oltasellenesseg-kutatas-political-capital>

Fogékonyság vs. immunitás (2023) – Fogékonyság vs. immunitás. Dezinformációk és összeesküvés-elméletek Magyarországon. Political Capital, 2023. szeptember.
https://politicalcapital.hu/hirek.php?article_read=1&article_id=3235

Tényrelativizmus és a hírforrásokkal szembeni elbizonytalanodás (2023) – Krekó Péter – Molnár Csaba: Tényrelativizmus és a hírforrásokkal szembeni elbizonytalanodás a magyar közvéleményben. HDMO / Political Capital, 2023. november.
https://politicalcapital.hu/konyvtar.php?article_read=1&article_id=3300

Összeesküvés-elméletek, dezinformáció és tényrelativizmus Kelet-Közép-Európában (2024) – Összeesküvés-elméletek, dezinformáció és tényrelativizmus Kelet-Közép-Európában: egy összehasonlító kutatás eredményei. Political Capital, 2024. december.
<https://hdmoeu.hu/2024/12/13/osszeeskuves-elmeletek-dezinformacio-es-tenyrelativizmus-kelet-kozep-europaban-egy-osszehasonlito-kutatas-eredmenyei-2024>

Médiatudatosság és a médiába vetett bizalom (2024) – Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH), 2024. december (CAWI).
https://nmhh.hu/cikk/251348/Mediatudatosag_es_a_mediaba_vetett_bizalom

Fiatalok és dezinformáció (2025) – Érdeklődő, de kiszolgáltatott: a fiatalok viszonya a politikai (dez)információkhoz. Political Capital, 2025. március.
https://politicalcapital.hu/hirek.php?article_read=1&article_id=3511

Polarizáció és tribalizmus (2025) – Politikai polarizáció és tribalizmus a kétpártrendszer küszöbén. Political Capital / Medián, 2025. október–november.
https://politicalcapital.hu/konyvtar.php?article_read=1&article_id=3608

Politikai mítoszok és külföldi beavatkozás (2026) – Külföldi beavatkozás, választási csalás, politikai mítoszok és deepfake-ek – ezt várják a magyarok a 2026-os választástól. Political Capital / Medián, 2026. március. https://politicalcapital.hu/konyvtar.php?article_read=1&article_id=3672

AI-alapú manipuláció (2026) – AI-alapú manipuláció: a deepfake technológia és az AI szerepe a magyar választási kampányban. HDMO – Political Capital, 2026. április 10.
<https://hdmo.eu/hu/2026/05/07/ai-alapu-manipulacio-a-deepfake-technologia-es-az-ai-szerepe-a-magyar-valasztasi-kampanyban>